

projecting competence of future specialist should be developed certain skills, namely: analytical, gnostic, research, diagnostic, creative and reflective skills. Since projective skills involve a combination of other specific, narrow-methodical skills, the authors referred to them as reflexive, search engineers, the ability to find several solutions to problems, group, managerial, presentation and communicative skills. The authors note that for the training of students of modern universities it is necessary to organize a special training on the designing competence, which involves the creation of algorithmic prescriptions for the design of various objects on the basis of generalized methods of design, diagnosis, goal-setting, possession of symbiosis skills that develop in the process of student learning, registration of documentation on practice, course and diploma projects, its technical analysis and implementation.

Key words: university, teacher, future specialist, educational design, design competence.

УДК 378.147:81'243

Кокнова Т. А.*

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОМЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК СТРАТЕГІЯ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті визначено зв'язок євроінтеграції України в міжкультурне середовище та потреби формування лінгвометодичної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов. Отримав подальшого розгляду термін «компетентність», під яким розуміється динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність. Проаналізовано стандарти щодо формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі фахової підготовки. Розглянуто поняття лінгвометодичної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх учителів мов. Орієнтовано шляхи для організації процесу формування у відповідному напрямку.

Ключові слова: формування, лінгвометодична компетентність, учитель іноземних мов, міжкультурна комунікація, фахова підготовка.

Формування фахових компетентностей майбутніх учителів іноземних мов убачається складною та багатогранною проблемою, що потребує аналізу розширеного переліку наукової літератури. В умовах інтеграції України у світовий та європейський освітній простір інтенсивно здійснюється модернізація освіти, що безперечно висуває перед педагогічною наукою комплекс проблем. До таких проблем належить і формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Її сьогоденна актуальність зумовлена тим, що трансформаційні процеси в системі освіти набули прагматичної орієнтації та вимагають підготовки таких компетентних педагогів, які володіють не тільки широкими за змістом та глибокими знаннями й уміннями, а й здатністю їх практично реалізовувати у ході професійної діяльності.

У зв'язку з цим мета статті вбачається в аналізі стану сучасної розробленості педагогічної проблеми формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов як стратегії до міжкультурної комунікації. Для досягнення поставленої мети передбачається аналіз фундаментальних праць, що характеризують різні аспекти підготовки майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності в рамках компетентнісно зорієнтованого підходу.

Безсумнівне значення мають напрацювання в контексті професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогічних працівників, які відображають специфіку фаху та дидактичну основу їхньої професійної освіти (О. Абдулліна, А. Алексюк, С. Архангельський, С. Батишев, В. Беспалько, А. Бойко, В. Вергасов, Н. Волкова, О. Глузман, С. Гончаренко, Н. Гузій, С. Харченко, В. Щербина).

*© Кокнова Т. А.

Особливе значення мають роботи, що розкривають різні аспекти проблеми формування компетентностей або готовності майбутніх учителів до професійної діяльності. Це передусім праці таких учених, як І. Бондаренко, І. Гавриш, О. Дубасенюк, Л. Карпова, Н. Кічук, М. Левківський, А. Линенко, А. Маркова, Д. Узнадзе, В. Шадріков та інші. Важливість таких напрацювань передбачається в кінцевому результаті дослідження, оскільки сформованість лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов розуміється як кінцевий результат професійної підготовки.

Треба згадати й роботи зарубіжних учених щодо формування компетентностей у процесі фахової підготовки майбутніх спеціалістів (L. Florian, R. Kershner, J. Porter, D. Fisher, N. Frey та ін.), інновацій та технологізації освітнього процесу (R. Kershner, A. Lewis, B. Norwich, D. McIntyre, та ін.), забезпечення мобільності та мотивації майбутніх педагогів (P. Pring, L. Raquay, M. Wagner та ін.), визначення компетенцій відповідних фахівців (K. Bauer, L. Darling-Hammond, T. Kleickmann, M. Kunter, R. Sternberg) тощо.

Аналізуючи наукові напрацювання з окресленої проблеми, не можемо оминати увагою з'ясування терміна «формування», що є ключовим. З точки зору психології та педагогіки, цей термін пояснюється в роботі А. Алексюка, який зазначає, що формування – це процес створення системи відносин студентів у межах їх навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, що опосередкована вимогами до професійної діяльності спеціаліста, за фахом якого вони навчаються [1, с. 394]. Науковець, продовжуючи свою думку, цитує слова академіка М. Семенова про необхідність створення в майбутніх спеціалістів таких особистісно професійно орієнтованих цінностей, що буде сприяти поєднанню знань із рівнем їх подальшого застосування у професійній діяльності [там само, с. 423].

У роздумах педагогів така думка простежується ще у 50-х роках, коли О. Несмеянов підкреслював, що вища освіта має турбуватися насамперед не про обсяг знань (оскільки обсяг знань має нульову цінність), а про їх якість і значення в житті та вмінні їх застосовувати у професійному середовищі [1, с. 441]. Зрозуміло, що сам процес формування майбутніх спеціалістів під час їх фахової підготовки буде ефективний лише за умови саморозуміння, для чого вони вчать цей матеріал та як будуть його використовувати в подальшому. Таким чином, підготовка майбутніх спеціалістів у процесі фахової підготовки має бути орієнтована на формування в них стійкого внутрішнього утворення, що стане рушійним механізмом, який і стане в нагоді під час їхньої майбутньої професійної діяльності. Саме тому в основу такого інтегрального соціально-особистісно-певедінкового феномену, як результату освіти (сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових), передбачається розуміння поняття «компетенції/компетентності», що за своєю сутністю і розуміється як формування нової парадигми результату освіти зокрема й у сфері викладання іноземних мов [2, с. 89].

Отже, перед викладачами вищої школи, на думку С. Сисоевої, постає необхідність вирішення суто психолого-педагогічних проблем: готувати молоду людину як фахівця певної галузі на рівні новітніх технологій психолого-педагогічної науки і практики з урахуванням стрімкого зростання інформації та тенденції розширення знань, готувати її до входження у соціум, «приспосовувати» її до ринку праці, робити конкурентоздатною і водночас сприяти її духовному, моральному і громадському становленню [5, с. 13].

Таким чином, услід за позицією ринкової економіки слід передбачати формування нової особистості – упевненої у власних силах, ініціативної, здатної самостійно орієнтуватися в економічній ситуації, ознайомленої з досягненнями світової думки і практики, що вказує на необхідність урахування принципів особистісно орієнтованого навчання [6, с. 186]. Такі вимоги диктують переосмислення підходів до формування майбутніх спеціалістів як конкурентоспроможних фахівців.

Відповідь на питання, як потрібно впливати на сам процес формування, знаходимо в С. Сисоевої, яка вважає, що цей вплив можливий лише через активну творчу діяльність у спеціально організованому навчальному середовищі, тоді як особистісно

орієнтоване навчання має спиратися на врахування суб'єктивного досвіду того, хто навчається [5, с. 24]. Отже, ті погляди, що були підкреслені раніше, зумовляють новітні підходи до розуміння, якою має бути сучасна освіта, які чинники визначають її якість і як вимірювати її результативність. Саме тому надзвичайної розповсюдженості сьогодні набуває компетентнісний підхід, який у свою чергу здатен доповнити традиційний особистісно зорієнтованим, практично спрямованим і гуманістичним змістом.

Проілюструємо міжнародний досвід з цієї проблеми. Європейське дослідження в галузі визначення кваліфікацій і оцінювання компетентності «Налаштування освітніх структур у Європі» (Tuning Educational structures in Europe) є складовою частиною міжнародного проекту «Налаштування освітніх структур» («Tuning Educational Structures»), до якого залучено понад 200 вишів Європи, Латинської Америки, а також низки країн пострадянського простору. Компетентнісний підхід, покладений в основу проекту, вказує на необхідність формулювання результатів освіти через компетентності та компетенції.

Оскільки Україна стрімко орієнтована на євроінтеграцію, зроблено вже низку кроків у цьому напрямку. Так, стосовно орієнтації України на основні документи ради Європи було створено низку нормативних документів, що спрямовані регулювати цей процес у структурованому напрямку («Білінгвальна освіта: основні стратегії завдання», «Загальноєвропейські рекомендації щодо мовної освіти вивчення, викладання, оцінюванні», Болонська декларація «Про європейський простір вищої освіти», рекомендації ЮНЕСКО). Саме тому сучасна Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») орієнтована на якісне вивчення учнями іноземної мови, а її реалізація здійснюється в рамках Державної національної програми «Учитель», де підкреслено, що саме діяльність педагога сприяє зміцненню державної політики, спрямована на зміцнення інтелектуального й духовного потенціалу нації. Це безпосередньо регламентує необхідність формування в майбутніх учителів іноземних мов компетентностей, які допоможуть майбутнім спеціалістам бути компетентними під час здійснення професійної діяльності.

Саме тому в нормативних документах передбачається формування й розвиток професійних компетентностей майбутніх спеціалістів відповідно до їх галузі та забезпечуючи їх конкурентоздатність, самореалізацію мобільності і перспективу кар'єрного зростання впродовж життя. Отже, у рамках закону головна мета вищої освіти – формування високого рівня професійних компетентностей, а отже, це передбачає таку підготовку майбутніх спеціалістів, коли вони мають можливість набуття низки унікальних компетентностей для їх подальшої реалізації у професійній діяльності. Тому пріоритетним у підготовці майбутніх спеціалістів є рівень сформованості не тільки знань, умінь та навичок, а й компетентностей, відповідно до стандартів вищої освіти, що забезпечує їх успішне виконання професійних обов'язків.

З точки зору Закону про вищу освіту «компетентність» фахівця розглядається як динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну діяльність. Слід відзначити, що кваліфікація, яка присвоюється, вважається повною тільки в разі здобуття особою повного переліку компетентностей, що визначені відповідним стандартом (перелік затверджених в установленому порядку вимог до кваліфікації працівників, їх компетентностей, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій). Ось чому сучасна концепція розвитку освіти України зумовлює такий зміст професійної освіти за новими професійними стандартами, розробленими на компетентнісній основі.

У «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» детально надано директиви щодо компетенцій, якими мають володіти учні шкіл під час вивчення іноземних мов, але, на жаль, там відсутня інформація про тих,

хто здійснює їх навчання. Такі рекомендації плекають до необхідності їх урахування вже на рівні фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов. За рахунок саме поєднання лінгвістичних знань і вмінь, з методичної точки зору, ефективно, так би мовити, компетентно «подати» такий матеріал учням, що однозначно полегшить оволодіння іноземними мовами.

У цьому контексті цікавою в рамках дослідження є дисертаційна робота О. Мархевої «Стандартизація професійної підготовки вчителів іноземних мов в умовах Болонського процесу» [4]. Авторка надала низку рекомендацій, як потрібно організувати навчальний процес, щоб мати можливість формувати компетентності викладачів стосовно визначеного стандарту. Безумовно, вчена підкреслила важливість орієнтації освітньої діяльності у вищій школі на запланований результат, виражений у термінах компетентностей та оформлений у вигляді академічних і професійних кваліфікацій, що орієнтуються на завдання майбутньої професійної діяльності [там само, с. 14]. У цьому контексті головним вбачається необхідність врахування потреб ринку праці під час розроблення змісту стандартів, їх орієнтація на компетентнісний підхід, на ідеали демократії та гуманізму, збереження національних культурних цінностей і врахування світових культурних та освітніх надбань [там само, с. 14].

Резюмуючи сказане зазначимо, що формування компетентності має бути організовано комплексно, в рамках їх фахової підготовки, у нашому випадку – майбутніх учителів іноземних мов, що, на жаль, не робиться в повному обсязі. У цьому контексті імпонує думка С. Анхангельського, який вважає, що організацією навчального процесу можна назвати систему встановлених оптимальних дій і взаємозв'язків усіх компонентів навчання у зв'язку з їх обґрунтованою необхідністю до функціонального застосування [3, с. 6]. Це дозволяє зробити висновок про те, яким саме має стати формування компетентностей взагалі, у нашому випадку зокрема – у процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Отже, формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов як стратегії до міжкультурної комунікації є процесом, або системою, дій педагогів ВНЗ, які спрямовані на динаміку змін у майбутніх спеціалістів, що опосередкована вимогами їхньої майбутньої професійної діяльності та має здійснюватися в рамках їх фахової підготовки. У перспективі вбачається за необхідне дослідити стан розробленості проблеми формування компетентностей учителів іноземних мов у процесі їх фахової підготовки.

Література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія : підруч. для студ., аспірантів та молодих викладачів вищ. навч. закл. / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Архангельская А. Л. От инноваций в обучении к инновационным формам контроля / А. Л. Архангельская, Л. А. Дунаева // Вестник российского университета дружбы народов. серия : вопросы образования. – 2007. – № 4. – С. 85-91.
3. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С. И. Архангельский. – М. : Высш. шк., 1976. – 200 с.
4. Мархева О. Є. Стандартизація професійної підготовки вчителів іноземних мов в умовах Болонського процесу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Є. Мархева. – Київ, 2015. – 22 с.
5. Сисоева С. О. Проблема формування особистості, здатної до творчої самореалізації : зб. наук. пр. – Миколаїв : Вид-во МФ НАУКМА / С. О. Сисоева. – 2000. – Т. 7 : Педагогіка. – С. 13-19.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., допов. – К. : Академвидав, 2014. – 454 с.

Кокнова Т. А.

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ КАК СТРАТЕГИЯ К МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В статье определена связь евроинтеграции Украины в межкультурную среду и необходимости формирования лингвометодической компетентности будущих учителей иностранных языков. Был уточнен термин «компетентность» как комбинация профессиональных знаний, умений и практических навыков. Проанализированы стандарты формирования лингвометодической компетентности будущих учителей иностранных языков в процессе профессиональной подготовки. Рассмотрено понятия лингвометодической компетентности в процессе профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков. Ориентировано пути для организации процесса формирования в соответствующем направлении.

Ключевые слова: формирование, лингвометодическая компетентность, учитель иностранных языков, межкультурная коммуникация, профессиональная подготовка.

Koknova T. A.

FORMATION OF LINGUISTIC AND METODOLOGICAL COMPETENCE OF PROSPECTIVE FOREIGN LANGUAGES TEACHERS AS A STRATEGY TO INTERCULTURAL COMMUNICATION

The article defines the connection between the integration of Ukraine into the European's intercultural environment and the need to form the linguistic and methodological competence of prospective foreign languages teachers. The standards of forming the linguistic and methodological competence of prospective foreign languages teachers within the professional training are analyzed. Within this study the term «the specialist's competence» has received a further consideration. In the investigation, it is considered as a dynamic combination of knowledge, practical skills, professional way of thinking, moral and ethical values, which determine the person's ability successfully to carry out professional duties. The concept of linguistic and methodological competence in the process of professional training of prospective foreign languages teachers is considered. The process of preparing prospective teachers of foreign languages is aimed as a complex and complicated process. The Ukrainian standards for preparing teachers should reflect the competencies that would be useful within prospective professional activities. That is why the formation of linguistic and methodological competence of the prospective foreign languages teachers should be implemented in the system's approach. As a result, if the linguistic and methodological competence of prospective foreign languages teachers is sufficiently formed, it can influence the process of intercultural communication that is the main strategy for the current Ukrainian's society. That is why the strategy to organize the process of formation the required competence is oriented as essential.

Key words: formation, linguistic and methodological competence, teacher of foreign languages, intercultural communication, professional training, system approach.

УДК 371.4:844

Солошич І. О.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ

У статті розглядаються проблеми зарубіжного досвіду формування науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців-екологів. Досліджується розвиток єдиного наукового простору країн для спільного вирішення наукових проблем. Визначається зміст професійного екологічного навчання на прикладі підготовки майбутніх фахівців-екологів у вищих навчальних закладах Словаччини, Італії, Німеччини, Франції, США, Великої Британії, Австралії, Казахстану, Таджикистану.

*© Солошич І. О.